

§ 55

Sosiaali- ja terveyslautakunnan lausunto kaupunginhallitukselle valtuutettu Eva Biaudetin ym. ihmiskaupan uhrien palvelujen kehittämistä koskevasta valtuustoaloitteesta

HEL 2021-001526 T 00 00 03

Lausunto

Sosiaali- ja terveyslautakunta päätti panna asian pöydälle.

Käsittely

Etelän aikuissosiaalityön päällikkö Sari Karisto oli kutsuttuna asiantuntijana läsnä kokouksessa tämän asian käsittelyssä.

Sosiaali- ja terveyslautakunta jätti asian yksimielisesti pöydälle jäsen Katju Aron ehdotuksesta.

Esittelijä

sosiaali- ja terveystoimialan toimialajohtaja
Juha Jolkkonen

Lisätiedot

Sari Karisto, etelän aikuissosiaalityön päällikkö, puhelin: 310 37579
sari.karisto(a)hel.fi

Liitteet

1 Valtuutettu Eva Biaudetin aloite

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Lausuntoehdotus

Sosiaali- ja terveyslautakunta antaa kaupunginhallitukselle seuraavan lausunnon valtuutettu Eva Biaudetin ja 16 muun valtuutetun aloitteesta, jossa edellytetään, että kaupunginhallitus hyväksyy ihmiskaupan vastaista työtä vahvistavan yhteistyösuunnitelman ja että selvitetään mahdollisuudet pidentää ihmiskaupan uhrin kotoutumisaikaa:

”Ihmiskauppa on ilmiönä moninainen. Suomessa tunnistetut uhrien hyväksikäyttötarkoitukset ovat useimmiten olleet pakkotyö, seksuaalinen hyväksikäyttö ja pakkoavioliitto. Mahdollisia uhreja voidaan kohdata monissa palveluissa ja keskeistä on palvelujärjestelmän eri toimijoiden osaaminen uhrin tunnistamiseksi. Uhrin voivat olla suomalais- tai ulko-

maalaistaustaisia ja heidän tunnistamisensa on tärkeää myös rikoksen torjunnassa onnistumiseksi.

Ihmiskaupan vastainen työ ja uhrien auttaminen Helsingissä

Helsingin kaupunki toteuttaa ihmiskaupan vastaista työtä pitkäjänteisesti eri yhteyksissä muun muassa osallistumalla valtakunnalliseen monialaiseen kehittämistyöhön, antamalla lausuntoja, kehittämällä ihmiskauppaa ehkäiseviä toimintamalleja ja ihmiskaupan uhrien palvelutarpeisiin vastaavia palveluja sekä kouluttamalla henkilöstöä.

Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaiset auttavat ihmiskaupan uhreja erilaisissa tilanteissa. Uhrien on mahdollista saada pitkäkestoista apua ja tukea sosiaali- ja terveystoimen keskitetyistä sosiaalipalveluista maahanmuuttoyksiköstä, jossa uhrin toimintakykyä tuetaan traumatietoisella vakauttavalla työotteella. Sosiaalityön tehtävä on ajaa ihmiskaupan uhrien etua palveluissa ja koordinoida toimintaa muun muassa terveydenhuollon kanssa. Uhrien auttamiseksi tarvitaan monipuolista osaamista ja usein uhrin auttamisverkostoon kuuluu ammattilaisia sekä sosiaali- ja terveystoimien palveluista ja valtion palveluista että kolmannen sektorin matalan kynnyksen toiminnoista.

Palvelujen järjestämisvastuussa olevan uhrin kotikunnan tulee toimia myös yhteistyössä poliisin kanssa uhrin suojeluun liittyvissä kysymyksissä. Poliisin tulee puolestaan ohjata sosiaalihuollon ilmeisessä tarpeessa oleva henkilö hakemaan sosiaalipalveluja tai henkilön suostumuksella otettava yhteyttä sosiaalihuollon viranomaiseen sosiaalihuollon tarpeen arvioimiseksi. Erityisissä tilanteissa poliisi voi tehdä ilmoituksen myös ilman henkilön suostumusta.

Poliisiyhteistyöhön osallistuminen

Ihmiskaupparikosten tutkintaan erikoistuneen uuden valtakunnallisen poliisiyksikön perustaminen Helsingin poliisilaitoksen alaisuuteen luo uudenlaisia moniammatillisen yhteistyön rakentamisen mahdollisuuksia ihmiskaupan uhrien auttamisen käynnistymiseksi jo varhaisessa vaiheessa.

Sosiaali- ja terveystoimiala tulee osallistumaan poliisin uuden ihmiskauppayksikön moniammatilliseen yhteistyöhön. Tämä on kirjattu sosiaali- ja terveystoimialan vuoden 2021 talousarvioon. Ihmiskaupan uhrien auttamisessa mukana olevien toimijoiden keskinäistä yhteistyötä tehdään jo nyt sekä asiakas- että konsultaatiotasolla, mutta se ei ole kaikilta osin rakenteista, joten sen juurruttaminen osaksi perustyötä on tärkeää.

Järjestöjen kokemuksia yhteistyöstä

Keskeisten Helsingissä toimivien ihmiskaupan vastaisessa työssä mukana olevien järjestöjen mukaan yhteistyö kaupungin työntekijöiden kanssa toimii pääosin hyvin, kun se perustuu aktiiviseen yhteydenpitoon, yhtenäisiin toimintaperiaatteisiin ja toisen työn arvostamiseen. Uhrin kohtaamina hankaluuksina järjestöt nostavat esille sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen odotusajat, työntekijöiden vaihtuvuuden, vastaanottojen harvalukuisuuden ja konkreettisen avun saamisen esimerkiksi lomakkeiden täyttämiseksi. Järjestöt tuovat esille myös asiakkaan tarpeen saada intensiivisempää palveluohjausta eri kysymyksissä. Yhteistyön kehittämiseksi järjestöt ehdottavat prosessikuvauksen laatimista kaupungin ja järjestöjen yhteistyöstä ja asiakasohjauksesta sekä matalamman kynnyksen yhteydenpitokanavia työntekijään.

Sosiaali- ja terveystoimialan tunnistamat kehittämistarpeet

Palvelujen näkökulmasta on keskeistä, että ihmiskaupan vastaisen työn vahvistamiseksi ja lainsäädännössä määriteltyjen auttamistoimien toteuttamiseksi keskeisillä toimijoilla on yhteinen ymmärrys kunkin työtä jäsentävistä lähtökohdista ja niitä ohjaavista menettelytavoista. Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten osaamista rikoksen tutkinnan käsittelyprosessista sekä uhrin oikeuksista ja velvollisuuksista tulee vahvistaa, jotta ne tulevat huomioiduiksi auttamistyössä tutkinnan eri vaiheissa. Myös rikoksen uhrien avuntarpeiden tunnistamisen mahdollisuuksia on sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa kehitettävä.

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen hyvä tuntemus ja verkostoyhteistyön säännölliset rakenteet puolestaan tukevat poliisin ja matalan kynnyksen palveluissa neuvontaa antavien järjestöjen asiakasohjausta palveluihin ja ehkäisevät uhrin saaman palvelun sattumanvaraisuutta. Roolien, vastuiden ja yhteistyökäytäntöjen kuvaaminen ennen mahdollisen rikoksen ilmituloa sekä esitutkinnan ja tuomioistuinkäsittelyn aikana tukevat toimijoita uhrin tarpeista lähtevään yhteiseen työhön.

Valtakunnallinen kehittämistyö etenee hallitusohjelman mukaisesti

Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelmassa on sovittu ihmiskaupparikosten paljastamiseen ja tutkimiseen perustettavan poliisin erikoisyksikön lisäksi myös muista keinoista, joilla parannetaan ihmiskaupan uhrien asemaa ja tehostetaan rikosvastuun toteutumista. Sosiaali- ja terveysministeriö on asettanut ihmiskaupan uhrien auttamista koskevan lainsäädännön uudistamista valmistelevan työryhmän ajalle 1.6.2020–31.12.2022. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos selvittää vuosina 2020–2021 nykyisen palvelujärjestelmän valmiutta vastata ihmiskaupan uhriksi joutuneiden ihmisten asumispalveluiden tarpeisiin sekä tunnistaa mahdolliset puutteet palveluissa. Lisäksi oikeusministeriössä on valmis-

telussa ihmiskaupan vastainen toimintaohjelma, jonka ennakoitu valmistumisaika on maaliskuussa 2021.

Euroopan neuvoston ihmiskaupan vastaisen toiminnan yleissopimuksen täytäntöönpanoa seuraava ihmiskaupan vastaisen toiminnan asiantuntijaryhmä GRETA (Group of Experts on Action Against Trafficking in Human Beings) on suositellut, että kansallisessa toimintaohjelmassa edistetään keskeisten toimijoiden moniammatillista yhteistyötä paikallisella tasolla, koulutetaan henkilöstöä sekä vahvistetaan kunnallisten viranomaisten ja kansalaisyhteiskunnan toimijoiden keskinäistä yhteistyötä.

Asiantuntijaryhmän perustaminen Helsinkiin

Sosiaali- ja terveyslautakunta näkee perusteltuna monialaisen ihmiskaupan uhrien auttamisen asiantuntijatyöryhmän perustamisen Helsinkiin. Työryhmän tehtävänä olisi seurata kansallisen ihmiskaupan vastaisen toimintaohjelman toimeenpanoa, ehdottaa ja paikallisella toimintaohjelmalla edistää uusien hyväksi havaittujen toimintamallien käyttöönottoa, tukea moniammatillisen yhteistyön rakentumista ja tuottaa ihmiskaupan vastaisen työn tilannekuvaa Helsingistä.

Työryhmään ehdotetaan nimettäväksi edustajia ihmiskaupan uhrien auttamisen kannalta keskeisistä Helsingin kaupungin toiminnoista, kuten maahanmuuttoyksiköstä, lastensuojelusta, sosiaali- ja kriisipäivystyksestä, perusterveydenhuollosta, psykiatria- ja päihdepalveluista, työllisyyspalveluista sekä turvallisuus- ja valmiusyksiköstä. Työryhmään ehdotetaan kutsuttaviksi osallistujat myös muun muassa poliisista ja järjestöistä.

Asiantuntijatyöryhmän tehtävä linkittyy Helsingin turvallisuussuunnittelun periaatteisiin sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen, ja työryhmän tuleekin tarvittavilta osin tehdä yhteistyötä sekä kaupungin turvallisuussuunnittelun asiantuntijaryhmän että lähisuhdeväkivallan ehkäisytyöryhmän kanssa.

Työryhmän työskentelyyn liittyen tulisi laatia ihmiskaupan uhrien auttamista moniammatillisessa yhteistyössä koskeva toimintaohje. Toimintaohjeessa tulisi kiinnittää huomiota erityisesti palvelujen ennakoitavuuden lisäämiseen, varhaisen tuen järjestämiseen, siirtymien ja työntekijävaihdosten vähentämiseen, yksilöllisen verkoston kokoamiseen uhrin tukemiseksi, kokonaisvaltaiseen uhrin palvelutarpeen arviointiin, traumainformoidun, kulttuuri- ja sukupuolisensitiivisen työotteen toteutumiseen ja kiireellisten sosiaali- ja terveystyöryhmien järjestämiseen.

Sosiaali- ja terveyslautakunta katsoo, että edellä mainittu toimintaohje täyttää ne edellytykset, joita aloitteessa mainitulla ihmiskaupan uhrien vastaista työtä koskevalla suunnitelmalla tarkoitetaan.

Ihmiskaupan uhrin kotoutumisaika

Maahanmuuttajalle laaditaan työllistämispalveluissa tai kunnan kotouttamispalveluissa kotoutumissuunnitelma, jonka kesto ja sisältö määräytyvät yksilöllisesti henkilön tavoitteiden, työ- ja koulutushistorian sekä hänelle suunniteltujen ja tarjottujen toimenpiteiden perusteella. Suunnitelman kesto on pääsääntöisesti enintään kolme vuotta. Mikäli maahanmuuttaja tarvitsee kotoutuakseen erityistä tukea, voidaan aikaa pidentää enintään kahdella vuodella. Näin kotoutumissuunnitelman kesto voi olla enintään viisi vuotta. Ihmiskaupparikoksen uhrille tehdään kotoutumissuunnitelman lisäksi tai sen sijaan maahanmuuttoyksikössä palvelutarpeen arviointi ja siihen perustuva asiakassuunnitelma.

Erityistä tukea tarvitseva maahanmuuttajalla on henkilö, joka tarvitsee tehostettuja palveluja, kuten kuntoutusta tai perheneuvontaa muiden kotoutumista edistävien toimenpiteiden ohella. Syinä tarpeeseen voivat olla erityisesti sairauden, vamman tai muun syyn vuoksi alentunut toimintakyky, ikä, perhetilanne, luku- ja kirjoitustaidottomuus tai muun vastaava syy. Ihmiskaupan uhrien yksilöllisiä sosiaali- ja terveyspalvelujen toteuttamista kotoutumisajan päätyminen ei rajoita.

Aloitteeseen liittyen sosiaali- ja terveyslautakunta katsoo, että edellä mainittu viiden vuoden kotoutumisaika tukee ihmiskaupan uhrin auttamistoimenpiteiden toteuttamista. Ajan pidentäminen ei kuitenkaan ole kaupungin toimivallassa.

Terveys- ja hyvinvointivaikutusten arviointi

Ihmiskaupan uhriksi joutuvat henkilöt ovat usein jo lähtökohtaisesti heikossa ja haavoittuvassa asemassa esimerkiksi asunnottomuuden, ulkomaalaisuuden, pakolaisuuden, laittoman maassa oleskelun, köyhyyden, alaikäisyyden, alhaisen koulutustason, päihderippuvuuden, mielen terveyden ongelmien, traumatisoitumisen, syrjinnän tai halveksittuun ryhmään kuulumisen vuoksi. He eivät aina itse tunnista omaa uhrin asemaansa tai eivät osaa tai uskalla hakea apua. Kyse on rikoksen uhriksi joutumisesta. On inhimillisesti ja yhteiskunnallisesti tärkeää, että ihmiskaupan uhri saa tarvitsemaansa apua ja tukea ja että tapahtuneet rikokset selvitetään. Hyvin toimivilla ja monipuolisilla palvelulla ihmiskaupan uhria voidaan auttaa irtautumaan tilanteestaan ja estää uudelleen uhriutumisen. Tehokas rikosten selvittäminen antaa rikoksen uhriksi joutuneelle oikeutta ja parantaa yhteiskunnan turvallisuutta.”

Esittelijän perustelut

Postiosoite
PL 6000
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
sosiaalijaterveys@hel.fi

Käyntiosoite
Toinen linja 4 A
Helsinki 53
www.hel.fi/sote

Puhelin
+358 9 310 5015
Faksi
+358 9 310 42504

Y-tunnus
0201256-6

Tilinro
F11880001200052430
Alv.nro
FI02012566

16.03.2021

Etelän aikuissosiaalityön päällikkö Sari Karisto on kutsuttuna asiantuntijana läsnä kokouksessa tämän asian käsittelyssä.

Kaupunginkanslia on pyytänyt sosiaali- ja terveyslautakunnan lausuntoa kaupunginhallitukselle valtuutettu Eva Biaudetin ja 16 muun valtuutetun ihmiskaupan uhrien palvelujen kehittämistä koskevasta valtuustoaloitteesta. Lausunto on pyydetty 16.3.2021 mennessä. Lausuntoa on pyydetty myös Helsingin poliisilta.

Esittelijä

sosiaali- ja terveystoimialan toimialajohtaja
Juha Jolkkonen

Lisätiedot

Sari Karisto, etelän aikuissosiaalityön päällikkö, puhelin: 310 37579
sari.karisto(a)hel.fi

Liitteet

1 Valtuutettu Eva Biaudetin aloite

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano